

ב. מה שמצוי כיום שנותנים תכלת בציציות, הנה אין הדבר ברור באופן החלטי שזהו התכלת האמיתי. ולכן לא ראינו להרבה מגדולי הדור שנהגו בזה. והנכון הוא שכל אחד ינהג כפי מנהג גדולי הדור ומנהג רבותיו. (ב)

ואם מה שהתירה התורה כלאים בציצית, אם הותר גם בלילה, ולנשים, ראה עוד בשו"ת רב פעלים ח"א (או"ח סי' ו' דף ד' ע"ג).

בכלאים בבגד, ממילא לא הוי מצוה הבאה בעבירה, כיון דלא הוי באותו דבר. ושוב דחה תירוץ זה, וכתב ליישב בדרך אחרת. ע"ש.

כלאים בציצית בזמן הזה

בשו"ת בנימין זאב (סי' קצב), דהאידנא דאין לנו תכלת אין להטיל כי אם מין במינו, נצמר בצמר, ופשתים בפשתים. ונוכל לקיים העשה ול"ת. אבל בזמן התכלת הלכה כבית הלל דדרשי סמוכין, ומ"מ גזרי רבנן שלא להטיל בסדין ציצית וכו'. ע"ש. וכ"ה באחרונים. וז"ל הרב בא"ח (פר' נח סעי' ד'): חוטין של פשתים אע"ג דפוטריין בבגד של שאר מינים, אסור לתלותן בבגד צמר משום כלאים, דלא התירה תורה כלאים בציצית אלא היכא דאיכא תכלת, ובזה"ז לית לן תכלת. וע"ע בספרו עוד יוסף חי (ריש פר' נח). ומ"מ כתב בשו"ת ישועות מלכו (ליקוטי שו"ת סי' יא) דלבישת כלאים בציצית בזה"ז אינה נחשבת למצוה הבאה בעבירה, דכל מצוה שכאשר אין אפשרות לקיימה בדרך היתר ניתן לקיימה ע"י דחיית איסור, אף כשיש אפשרות לקיימה בדרך היתר אין היא נחשבת למצוה הבאה בעבירה כאשר היא מתקיימת ע"י דחיית האיסור.

ומיהו כבר כתב הרא"ש בתשו' (כלל ב' סי' ח') שבזה"ז שאין לנו תכלת ליכא להיתר כלאים בציצית. וכ"ה באר"ח (ריש הלכות ציצית), דבזמן שאין תכלת כלאים אסורים בציצית. וכ"ה בב"י (סי' יא ד"ה ודע), דבזמן דאיכא תכלת הוה שרי כלאים בציצית, והשתא דליכא תכלת אסור. וכ"ה בש"ע (סי' ט' סעי' ב'): ציצית של פשתים או של צמר רחלים פוטרים בכל מיני בגדים, חוץ משל פשתים לצמר, או של צמר לפשתים בזה"ז דליכא תכלת מפני שהם כלאים. ע"כ. והיינו, דבזמן שהיה תכלת היה צריך להטיל ד' חוטין, שני חוטי לבן ושני חוטי תכלת. שהוא צמר צבוע בדם חלזון. והיה מתקיים ע"י מצות ציצית כראוי, בזה התירה לנו התורה להטיל השנים של לבן בין מצמר בין מפשתים, בין בבגד צמר או בבגד פשתים. משא"כ בזה"ז דליכא תכלת, דנמצא שאין אנו מקיימים המצוה בשלימותה לא שרי לן כלאים. וע"ש בט"ז. וכן העלה

אם יש לנו תכלת בזמן הזה

ומתקשרים יחד להיות מראה הצבע נשאר ומתקיים בדבר הנצבע. אבל כשהנצבע כוחו גבוה במעלה מהצבע, שהנצבע הוא מדבר חי, והצבע הוא מצמח, אין הנצבע מתקשר עם הצבע להיות מראה הצבע מתקיים בו, כי הנצבע להיות כוחו גבוה במעלה מן הצבע, גובר על הצבע ומבטלו. ולזה מראיתו נכהית כל פעם יותר ומתקלקל. ע"כ.

ועיין בפירושו רש"י עה"ת (שמות כה, ד') שכתב, דצבע התכלת הוא ירוק. וכ"כ רש"י (ברכות ט:) שהוא קרוב לצבע הכרתי. ורש"י במנחות (גג:) ובחולין (פט:) כתב, דתכלת הוא צבע הדומה לים. וים דומה לרקיע. ובמסכת סוטה (יז:) כתב, תכלת לא דומה לרקיע כל כך, אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינן דים דומה למראה הרקיע. וכ"כ בכלי יקר (במדבר טו, לח), דבודאי פירושו שצבעים אלו בדומה לדומה, כי אין תכלת דומה לרקיע, אלא כל אחד נוטה בצבעו אל הדומה לו וכל אחד עמוק מחבירו. וע"ע

(ב) ראה מה שכתבנו בזה בס"ד בשו"ת הראשון לציון ח"א (סי' א). והדברים בקצרה: הנה מה שאין מצוי כיום תכלת בציצית, בפשטות זה מפני שאין אנו יודעים מהו התכלת שאמרה תורה. ומקור הדין מבואר בתוספתא (פ"ט דמנחות ה"ו): תכלת אין כשרה אלא מן החלזון. הביא שלא מן החלזון פסולה. וכן אמרו בבבלייתא (ציצית, אות כ') אין צובעין תכלת אלא בחלזון. וכ"ה בסמ"ג (עשין כו). והאדמו"ר מרוזין הגאון רבי גרשון חנוך ליינר בחיבורו שפוני טמוני חול (דף יד) כתב, דצריך שהחלזון תהיה עומדת ביופיה ולא תשתנה, וכלשון הרמב"ם (פ"ב מהל' ציצית). ולכן הצריכו חכמים לצבע התכלת דוקא דם חלזון. דקים להו לחכמים דצבע התכלת א"א שתהא עומדת ביופיה ולא תשתנה אא"כ כשהיא מדם חלזון. כי באמת ידוע שאין הנצבע קולט את עין הצבע שיהיה מקושר עמו להיות צבעו מתקיים בו, אא"כ הם במעלה וכח אחד. דומם בדומם, צומח בצומח, חי בחי, שאז הם מתאחדים

בסוגיא בנדה (יט.) בחמש מראות דמים, שכתבו התוס' שיש ב' סוגים בירוק, ככרתי וכאתרוג.

ובתיקוני הזוהר (דף מט:) הובא במאמר שפוני טמוני חול, איתא: תכלת חשוך, ותכלת בציצית מצוה וכו', אל תראוני שאני שחרחורת. וכן במאמר פתיל תכלת (דף יג) הביא מהירושלמי (פ"ב דנדה) דם דגים שחור.

והנה מדברי הגמ' בשבת (כו.) מבואר, דבזמן הנביאים היה להם תכלת, וכמו שאמרו שם על הפסוק (ירמיה נב) מדלת הארץ השאיר נבוזראדן רב טבחים לכורמים וליוקבים. ליוקבים אלו צידי חלזון. ופירש רש"י, שעוצרין ופוצעין את החלזון להוציא את דמו. והניחן נבוזראדן ללבושי המלך. ובמדרש רבה (במדבר פ"ו) שלח לך (פרק יז) אמרו, ועכשיו אין לנו אלא לבן, שהתכלת נגנו. וכ"ה במדרש תנחומא (סוף פ"ו) שלח לך אות טו), מצוה להביא לבן ותכלת וכו', אימתי כשהיה תכלת, ועכשיו אין לנו אלא לבן, שהתכלת נגנו, ומצוה בלבן. ובסדר עולם רבה (פרק יז) אמרו: ובשנה השניה לאחזיהו נגנו אליהו, ולא נראה עד שיבא מלך המשיח. [ומכאן סיעתא למ"ש הגר"ח בשו"ת רב פעלים ח"ג (סוד ישרים ס"ד) לענין גילוי אליהו, והו"ד בחזו"ע פסח (הוצאת שנת תשל"ג, עמ' קיב)]. וכן אמרו בספרי (פר' וזאת הברכה פרק שני), דהתכלת נגנו לצדיקים לעוה"ב. ע"ש. ויש שנקטו שהתכלת נגנו בימי רבינא, בימי חתימת התלמוד. וכמ"ש בשו"ת ישועות מלכו (סי' א' ג). וכבר בימי הגאונים מצינו שהתכלת נגנו, וכמבואר בתשובת רב שר שלום גאון (בשע"ת סי' קנט). וכ"ה בשאלות דרב אחאי גאון (פר' שלח לך) לא הזכיר דיני התכלת, וכתב בהעמק שאלה (אות ו) דרבינו לא הביא דיני תכלת מפני שלא היה בזמנו, והוא חי כמאה שנה קודם רב שר שלום גאון. [בשנת ד' אלפים תר"ח]. וכ"כ הרי"ף להדיא, דעכשיו אין לנו תכלת. ובספר דברי מנחם (ח"א סי' ג') כתב להוכיח שגם בזמן הרמב"ם לא היה תכלת. וכ"כ המרדכי. וכ"ה בתשובת הרא"ש (כלל ב' סי' ח'). וכ"כ החינוך, וזה ימים רבים לישראל לא שמענו מי שזכה לתכלת בזה"ז. והרדב"ז בח"ב (סי' תרפ"ה, ובלשונות הרמב"ם סי' א') כתב, ואפשר שעד היום הוא מצוי, אלא שאין מכירים אותו או שאין יודעים לצודו. והוא סוג בעל חיים ימי, הדומה לדג, והוא נדיר ביותר, שהיה מזדמן אחת לשבעים שנה. ובשו"ת ישועות מלכו הנז' הביא דעת האר"י ז"ל, שאין תכלת אלא בזמן ביהמ"ק. וראה מ"ש בזה בשו"ת רב פעלים ח"א (סוד ישרים סי' י'). ע"ש.

ומ"ש בשם האר"י ז"ל, הנה הדברים מבוארים בפרי עץ חיים (שער הציצית פ"ד), כי בחינת הציצית שהיו

נוהגים בזמן שביהמ"ק היה קיים, שהיו כל הציציות מן הז' חוטין לבנים, וחוט אחד של תכלת. אבל לאחר החורבן הם הכל חוטי לבן ואין לנו תכלת וכו'. וכתב עוד (כפ"ה): כי האמת היא שבזה"ז אחר החורבן, אין בנו כח להטיל תכלת, כי אין אנו משיגים. ע"כ. ויש שפירשו, שבזמן שהיו ישראל בגדלותם איש תחת גפנו ותחת תאנתו, היו צריכים לתכלת כדי להזכיר ליראה את ה', אך עכשיו אין אנו צריכים לתכלת, כי בלא זה לבבות ישראל נכנעים מגודל הצרות העוברים עלינו. ואדרבה צריך חוט לבן להזכיר שאעפ"כ חסד הבורא עלינו ולא יעזבנו לנצח.

וראיתי שמצינינים לדברי הג"ר שמשון מאוסטרופולי שכתב בשנת ה'ת', בזה"ל: כתב האר"י ז"ל שאחר החורבן אין לנו תכלת, כי לאחר החורבן נגנו אור החכמה ואין לנו אלא לבן שהוא מבינה, והתכלת שהוא מחכמה אין לנו. והנה זה ימשך עד שנת ת"ר לאלף השישי, כי בשנת ת"ר יתחיל אור החכמה להאיר, כמאמר הזוה"ק (פר' וירא): ובשית מאה שנין לשתיאה יפתחון תרעין דחכמתא וכו', והנה אז יקום אחד משרשה ובכח התורה שהיא ממש אור החכמה, ויברר וילבן מציאת התכלת ודיניו מכל סוג, וגם יתקין הרבה דברים, ואחד מהם יהיה שיחזיק את השמיטה בסוד ושבתה הארץ, ובודאי הגדולים שבדורו יסכימו ע"ז במהרה, וה' יכפר בעדי שגיליתי זה". ע"כ.

וידוע כי בשנת תרמ"ז פירסם הרב מראדזין הנ"ל את ספרו שפוני טמוני חול, ובו האריך בפרטי התכלת, ומסיק, כי אף שצבע התכלת נשכח מאתנו, מ"מ החלזון לא נעלם, וניתן למוצאו. ויתכן שהרמב"ם השיג את החלזון והשתמש בדמו, שהרי הרמב"ם כתב בפ"ב מהל' ציצית, שדם החלזון שחור הוא, ואילו לא היה צד את החלזון מנין ידע מה צבעו. וכתב: וגם אנכי בעניי החילותי בזה ושלחתי לגלילות ים התיכון והובאה לי הבריה, והיא ממינים הנקרא דג הדיו, שיש בהם תשעה עשר מינים, ונ"ל שבמין אחד מהם נמצאו כל הסימנים שנתבאר מדברי חז"ל, וגם דמו השחור כדיו הוא תחת ידי. ובהקדמת ספרו פתיל תכלת מתאר הרב ז"ל את מסעו לאיטליה כדי לצוד את דג החלזון. וכמה סימנים מצא בו, כי בגמ' מנחות (מד.) אמרו, ת"ר, חלזון זה גופו דומה לים. ובשרו רך, והילוכו במים ע"י סנפיריו בדומה לדג, ובירושלמי (שבת פ"א ה"ג) אמרו שיש בו גידין ועצמות, ובמדרש רבה (דברים פ"ח) אמרו, שיש עליו קליפה ולבוש הגדל עמו. ובמשנה מסכת כלים (פרק יב משנה א') אמרו שמראשו של החלזון יוצאים פתילים כפופים כמין יתדות. ובגמ'

הוא החלזון. ואחר תקופה מאוחרת יותר שוב קמו אנשי מדע וטענו שכל מה שחזו עד כה שוא ותפל הוא, ורק הם היודעים ומכירים את החלזון האמתי. ואנחנו לא נדע אם לא כעבור שנים יבואו אחרים ויבטלו גם את דבריהם. והרב בית הלוי טען נגד התכלת של הרבי מראדזין, שאם הדג היה במציאות וגם הוצאת צבעו היה ידוע בכל זמן מהזמנים מעת שנפסקה התכלת מישראל, ועכ"ז לא לבשוהו אבותינו, ה"ה כאילו יש לנו בקבלה ומסורת מאבותינו כי זה הדג וצבעו איננו החלזון והתכלת אף שיש בו כל הסממנים שסימנו בו חז"ל. ואנא לא ידענא מה עם ההמצאה אשר המציאו חוקרי זמנינו אם גם עליה חל הטענה הנ"ל.

ובספר שערי הלכה ומנהג (חכ"ד, או"ח עמ' מה) כתב, שגם האדמו"ר מוהרש"ב לא הסכים לחידוש זה בשום אופן, וע"פ הקבלה יהיה ענין התכלת רק לעתיד לבוא. ועכ"פ אצלינו הספרדים ועדות המזרח, לא ראינו מנהג זה אצל רבותינו, וזכינו להכיר את ראש הישיבה מורינו הג"ר עזרא עטייה, והגאונים רבי יעקב עדס חכם אפרים הכהן, ורבי עובדיה הדאיה, זצ"ל, ועוד, ואף אחד מהם לא חש להחמיר שמא זה התכלת, ושמא יש כאן קיום מ"ע מה"ת. ומוכח שלא חשו לזה כלל. וגם גדולי הרבנים באר"י ובעי"ק בני ברק ת"ו, כמו החזון איש והסטייפלר זצ"ל, לא החמירו בזה על עצמם, אף שנהגו חומרות רבות בשיעור הטלית וכו', ומזקנים אתבונן, וממילא אין לנו לחדש מנהגים שלא נהגו בהם רבותינו וגדולי הדורות האחרונים. והרה"ג רבי יצחק אריאלי בספר תורת רבינו שמואל סלאנט (עמ' צח) כתב, שהרב ר' מעשל גלבשטיין היה מתנגד חריף לתכלת של הרב מרוז'ין, ופעם אחת ראה חסיד מתעטף בטלית שבה היה תכלת, בערה בו חמתו, חטף את הטלית ושרפה. וכשהגיעו הדברים לרבי שמואל, אמר לו, אמנם קנאת ה' צבאות לפי דעתך, אבל בכל זאת עליך לשלם את מחיר הטלית. ע"ש.

והראוני קונטרס "תכלא דפזלון", בו הוא מוכיח ששתי חלזונות הוו, אחד בים התיכון והוא הנקרא פורפורא שאינו כשר לציצית, ואחד בים כינרת והוא הכשר לציצית. ומתוך בזה הסתירה בחז"ל באיזה מקום נמצא החלזון. והחלזון שבכנרת הוא הוא התכלת הכשר, שע"ז אמרו בגמ' שהוא דומה לים, שהרי עינינו הרואות שחלזון התכלת הנמצא שם דומה לים ממש כשני טיפות מים, עד שאין אדם בעולם המבדיל ביניהם.

ומה שמצינו ששבט זבולון היה צד החלזונות, גם

בכורות (לח.) אמרו, שיש לו פתילים ארוכים כמין דמות נחש, וצבע הדם שחור כדיו, ועוד שאר הסימנים שמנו חכמים בדם החלזון. ואכן בשנת תרמ"ט צבע הרב הנ"ל את הציציות בתכלת. ולאחר איזה זמן הוציא לאור את חיבורו עין התכלת, להשיב ע"ד החולקים עליו. וכן נוהגים עד היום חסידי ראדזין. נואמנם כ"ז לחומרא, אבל גם הם לא הקילו בזה להתיר כלאים בציצית ע"פ התכלת שגילון].

ואמנם יש שפקפקו על מימצאיו, ולכן כל גדולי הדור שליט"א ורובא דאינשי אין נוהגים בזה, וכמו שסבר הגאון מבריסק בעל שו"ת בית הלוי. ומובא בספר אור צדיקים שאחד שאל את הגר"ז מבריסק מדוע אינו מטיל תכלת בציציותיו לקים מצוה כתיקונה, והשואל היה בידו להמציא להגר"ז חוטי תכלת ממה שעשה וצבע הגאון בעל התכלת זצ"ל, והשיב הגאון מבריסק, כי הנה זקנו בעל בית הלוי בדרשותיו כתב על הפסוק שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, כפל הלשון והענין, ואמר דרישא דקרא מיירי בדברים התלויים בקבלה צריכים מסורה עליהם שאל אביך ויגדך, וסיפא דקרא מיירי דאף בדברים התלויים במציאות אעפ"כ צריכים אנו מסורה עליהם, ע"ד משל שור הכתוב בתורה אילו לא היתה לנו מסורת מאבותינו מה הוא שור לא היינו יודעים זאת ממה שכתוב בתורה דמנא ידעינן מה הוא השור שנכתב בתורה ולזאת חזר ואמר זקניך ויאמרו לך. ועוד אמר הרב מבריסק, דהגר"א מדייק בדברי הכתוב ועשו להם ציצית וגו' לדורותם, תיבת לדורותם נכתבה אצל לבן, ואילו גבי תכלת לא כתיב לדורותם, לרמז בא דתכלת לא יהיה בכל הדורות רק הלבן, ובאמת דיוק זה על תיבת לדורותם נמצא גם באלשי"ך הק'. ובאוה"ח הק' ובפי' מהר"י קרא עה"ת. ע"כ.

גם הגר"א הרצוג זצ"ל [בעמח"ס היכל יצחק] הפריך את רוב ראיותיו של האדמו"ר מראדזין בענין זה, וקבע שהוא מין אחר לגמרי. וכן סבורים כמה מהבקיאים בזמנינו. ויש בזה אריכות באחרונים, וראה בשו"ת נו"ב (מהדו"ת ס" ג), ובשו"ת בשמים ראש (ס" רמד), ובשו"ת ישועות מלכו הנ"ל. ואכמ"ל. שו"ר בשו"ת קובץ תשובות להגר"ש אלישיב (ס" ב) שכתב ג"כ, דמאחר ומבואר בסי' ט' שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית, והטעם דבעי' בזה מין הכנף, ובפמ"ג שם: מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית, ולבושיה כתלג חיור, א"כ בהכרח יעשה הטלית והציצית לבנים. וע"ש שהביא דעת גדולי ישראל לפני יותר ממאה שנה שלא הסכימו על התכלת, וכעבור שנים באו חוקרים ובטלו את דברי אותו אדמו"ר, והצביעו על משהו אחר שהוא

ג. יש אומרים שאין לעשות טלית של פשתן, ואף-על-פי שאין הלכה כן, ירא שמים יצא ידי חובת כולם ויעשה טלית של צמר רחלים שהוא חייב בציצית מן התורה בלי פקפוק. (ג)

שהגר"א עשה מפה של אר"י, ואינו דומה לאר"י הנמצא בידינו. וגם שאמרו חכמים, אורא דא"י מחכים, ולא ראינו דבר זה מתקיים. וע"כ דתרי א"י הו, חד לכל יצחק ויעקב, ומה שלא מצינו בכל העולם עוד א"י, אפשר ששני עולמות יש, ובאמת עולם דידן אינו דומה לעולם המוזכר בחז"ל, דעולם דידן עגול הוא, וחז"ל אמרו שדומה לאכסדרה, וע"כ הם דיברו בעולם השני. ושם יש א"י מרובעת, ושם בים כנרת בחלקו של זבולון השני, יש חלזון כשר עם עצמות וגידים כשרים למהדרין, ומדמו צובעין את התכלת, ואפשר שבני ישראל השניים משתמשים בו. וכיור"ב מצינו באיוב, שיש סתירה בחז"ל, ד"א שלא היה ולא נברא ו"א שהיה, וצ"ל דתרי איוב הו, אחד היה, ואחד לא היה ולא נברא].

ומ"מ מצד חשש ליוהרא, הנה הלוקח ציציות שיש בהם חוט של תכלת, אין לו לחוש ליוהרא, אחר שיש סימוכין דקשוט לנוהגים כן.

ומי שנהג ללכת עם ציציות תכלת ורוצה לבטל מנהגו, דעת הגר"ח קנייבסקי שא"צ התרה, ד"ל דהוי מנהג בטעות, שהרי התכלת נגזו ורק אליהו הנביא עתיד להחזירו.

בים תיכון וגם בים כנרת, היינו כיון ששני שבטי זבולון הו, ולכן נקראו זבולון בלשון רבים, מה שלא מצינו בשום שבט, והיה צריך להיות זבול, וע"כ ששני זבולון הו, אחד לכל חלזון, כפתור ופרח.

[ואין להקשות, דהא כתיב ויהיו בני יעקב שנים עשר, ואי הכי שלשה עשר הו, ד"ל דתרי יעקב הו, ומקרא מלא כתוב, ויעקבני זה פעמיים. וגם יצחק הו תרי, וזה דבר ברור בתורה, שהרי פעמיים נתבשרו בלידת בן, וזהו שכתוב, ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק. ולהדיא כתיב, אחד היה אברהם, מכלל דיצחק הו תרי. ובזה יתורן הסתירה בחז"ל בן כמה היה יצחק בעקדה, ד"ל שכל אחד עקד בזמן אחר. ומתורן ג"כ בחדא מחתא, הסתירה אם רבקה היתה בת ג' כשהתחתנה עם יצחק או בת י"ד, ד"ל דתרי יצחק הו, וכל חד וחד התחתן עם רבקה דיליה].

ובאמת נראה ברור, שמה שמצינו שהבטיח להם ה' לתת להם את אר"י, היינו לכל יצחק ויצחק, דתרי אר"י הו. ובזה מיושב הרבה קושיות, שהרבה סימנים אמרו בא"י ואינם בא"י דידן, חדא, שאמרו אר"י גבוהה מכל הארצות, ושלנו אינה הגבוהה ביותר. ועוד,

טלית של פשתן

אפי' בזמן שהן תכלת בציצית, סדין בציצית הכי נמי, האידנא גזרינן משום כסות לילה. ע"כ. נמצא דס"ל לרש"י דמטילין ציצית של פשתן בטלית של פשתן. וזה שלא כדעת בן גילו רבי ששו"ן. וכ"ד הר"י מיגאש בתשובה (סי' קפג), דמקיים בזה מצות ציצית מדאורייתא. וכן ס"ל להרי"ף (בהלק"ט, הלכות ציצית סי' רעג, ובתשובה סי' רצו). ושם הביא דעת מקצת רבוותא שאסרו לתת חוטים של פשתים בטלית של פשתן, והרי"ף דחה דבריהם ודעתו שציצית של פשתים מותר לקשור בבגד של פשתן לדברי הכל. וכ"ד הרמב"ם (כפ"ג מהל' ציצית ה"ה). וכ"כ עוד בתשובה הרמב"ם (פאר הדור, סי' יא), שאין לו מה להוסיף ע"ד הרי"ף בזה, והוא דבר פשוט אשר לא יטה ממנה כל בעל שכל. וכל מה הזכיר רבינו ברוך בתשובתו עליו, לא תמצא שום יתרון על מה שזכר רבינו יצחק, שצריך לעשות ציצית של משי בטלית של משי, ושל צמר בטלית של צמר, ואסמכוה למימרת רבא (מנחות לט:), צמר ופשתים פוטריין בין במינן בין שלא במינן, שאר מינין במינן

(ג) בגמ' מנחות (מ.) סדין [פשתן] בציצית, בית שמאי פוטריין ובית הלל מחייבין. ופסקו בגמ', דהלכה כבית הלל. ופירש רש"י שם, בית הלל דמחייבין ס"ל דדרשינן סמוכים. והיינו דוקא מה"ת, אבל מדרבנן חיישינן שמא יקרע סדינו, או שיהיה כסות לילה, ולכן אין להטיל ציצית צמר בבגד פשתן, דאז יהיה לבוש כלאים שלא במקום מצוה. אך מותר ללבוש בגד פשתן וציצית פשתן. כי הגזירה היתה רק על צמר בטלית פשתן. ועיקר הגזירה לא היתה רק שלא יטילו בו תכלת, כדי שלא לבוא לאיסור כלאים, אבל לא על חוטי הפשתים. ועוד דבזמנינו דליכא תכלת, לא שייך כלל הך גזרה. וכן ס"ל לרש"י בתשובה (הוצאת הרב אלפנדין, סי' פד), דסדין של פשתן וציצית של פשתן, כשר. ציצית הכנף, הציצית בכנף ממש ממין כנף יהא. ויש חולקים בדבר ואין ממש דבריהם. שאף בתשובות הגאונים מצא רבי כן. ואני שאלתי לו אם יש משום כלאים בציצית של פשתן לכנף של צמר, ושל צמר בכנף של פשתן. ואמר לי הן, דגזרו חכמים משום כסות לילה,